

МІНЕРАЛОГІЯ В УКРАЇНІ : ПОГЛЯД У МАЙБУТТЯ
(за матеріалами Восьмих наукових читань
імені академіка Євгена Лазаренка)

Чергові Восьмі наукові читання на тему «Мінералогія : сьогодення і майбуття» присвячувалися 150-річчю заснування кафедри мінералогії у Львівському університеті, яку впродовж чверті століття (1944–1969) очолював видатний український учений-мінералог, тоді ще член-кореспондент АН УРСР, професор Євген Лазаренко.

Євгена Лазаренка та Інститут геології корисних копалин (ІГКК) АН УРСР (тепер Інститут геології і геохімії горючих копалин (ІГГГК) НАН України) поєднувало дуже багато, адже, крім кафедри мінералогії, він водночас очолював в ІГКК АН УРСР відділ петрографії (сьогодні – геохімії глибинних флюїдів ІГГГК НАН України). Його тісні контакти і співпраця з видатними вченими Олегом В'яловим, Григорієм Доленком, Володимиром Порфїр'євим, Володимиром Соболевим, Лук'яном Ткачуком привели до усвідомлення значимості мінералогічних досліджень для нафтогазової геології, насамперед, у напрямі вирішення проблем як походження вуглецю і міграції вуглеводнів, так і прикладних досліджень родовищ нафти і газу, зокрема із застосуванням нових методів, у т. ч. ядерного магнітного резонансу та електронної мікроскопії. Працюючи в ІГКК АН УРСР, Євген Лазаренко однозначно підтримав нову галузь геологічної науки – вчення про мінералоутворювальні флюїди (термобаро-геохімію–мінералофлюїдологію–fluid inclusions).

І хоча Євген Лазаренко 1969 р. переїхав до Києва, частинку своєї душі і серця, своє світле ім'я він залишив в ІГГГК НАН України. Тому дослідження мінеральної та органічної речовини на засадах Львівської мінералогічної школи його імені залишаються важливою складовою тематичних робіт Інституту, їх виконують висококваліфіковані працівники – переважно випускники геологічного факультету Львівського університету, насамперед, кафедри мінералогії.

Восьмі наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка організували ЛНУ ім. Івана Франка, Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України, Українське мінералогічне товариство, наукове товариство імені Шевченка на базі спортивно-оздоровчого табору «Карпати» ЛНУ ім. Івана Франка, на околиці с. Чинадієво Мукачівського району Закарпатської області. У роботі читань взяло участь понад 60 спеціалістів, з них 10 докторів і 20 кандидатів наук, з провідних вищих навчальних закладів, науково-дослідних установ і виробничих геологічних організацій України, зокрема й працівники та аспіранти ІГГГК НАН України.

До Оргкомітету читань увійшли Б. Котур (голова), М. Павлунь (заступник голови), І. Мисяк (учений секретар), П. Білоніжка, В. Гулій, В. Квасниця, О. Матковський, В. Михайлов, І. Наумко, В. Павлишин, М. Павлюк, Д. Панов, Л. Скакун.

Читання відкрив заступник голови оргкомітету, декан геологічного факультету, професор М. Павлунь. На пленарних засіданнях головували М. Павлунь, Л. Скакун, Г. Кульчицька, О. Матковський, В. Гулій, М. Ковальчук, І. Наумко, В. Павлишин.

Ранкове пленарне засідання 12 вересня розпочалося доповіддю О. Матковського на тему «*Кафедрі мінералогії Львівського національного університету імені Івана Франка 150 років*» (співавтор – Л. Скакун). Далі виступили: С. Бекеша на тему «*Кристаломорфологічні та фізичні дослідження природних діамантів у Львівському*

Учасники Восьмих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка

У залі засідань

університеті (до 85-річчя від народження професора З. Бартошинського)», П. Білоніжка – «Генезис лангбейніту Передкарпаття (за даними експериментальних досліджень)», Г. Лівенцева – «Експериментальний освітній проект ВГО «Спілка геологів України» та Інституту Тутковського «Надра землі, надра духовні» (М. Крочак), В. Гулій – «Особливості мінерального складу та походження карбонатитів Сілінярві (Фінляндія)» (В. Степанов, Н. Білик), О. Гречановська – «Радіаційно окиснене залізо в структурі турмаліну та його термічна стійкість» (В. Іваницький, О. Брик, Е. Польшин, Ю. Галабурда).

На завершення ранкового засідання О. Матковський презентував п'яту, завершальну книгу серії «Мінерали Українських Карпат»: «Процеси мінералоутворення» (О. Матковський, П. Білоніжка, Д. Возняк та ін. – Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 584 с.).

На вечірньому засіданні виступили: Г. Кульчицька на тему «*Мінералогія України в контексті мінералогії Світу*» (співавтор – В. Павлишин), С. Кривдик – «*Zn-Mn-тренд еволюції фемічних мінералів лужних порід України*» (В. Шаригін, Ю. Амашукелі, О. Дубина), С. Кріль – «*Геолого-структурні та мінералого-генетичні особливості кальцитових жил у крейдових відкладах південно-східної частини Українських Карпат*» (І. Бубняк, С. Ціхонь, Ю. Віхоть), В. Кадурін – «*Акцесорні мінерали і потенційна рудоносність геологічних об'єктів*» (О. Чепіжко), Л. Маметова – «*Кварц як індикатор тектонічних процесів*», С. Василенко – «*Титан-цирконова рудоносність Мотронівсько-Аннівського родовища (Середнє Придніпров'я)*» (О. Ремезова, Т. Свівальнєва, У. Науменко, О. Яременко), О. Цільмак – «*Фізико-хімічні умови утворення золотомісного парагенезису на Бобріківському родовищі (Нагольний кряж, Донбас)*» (Л. Скакун), В. Моргун – «*Деякі петрографічні та мінералогічні особливості фенітів балки Валі-Тарама (Східне Приазов'я)*».

13 вересня 2014 р. М. Павлунь розпочав ранкове засідання, навівши цікаві факти про Музей рудних формацій у доповіді на тему «*Музей рудних формацій – важлива наукова і навчально-дидактична складова якісної підготовки фахівців-геологів*». Далі було заслухано ще 8 цікавих доповідей, які представили: С. Кривдик на тему «*Мінерали-індикатори рудообразовання в редкометальних гранітах Українського щита*» (Е. Шеремет, Е. Седова), І. Кончаківський – «*Особливості хлоритів рудопрояву Баня (Вишківське рудне поле)*», Д. Возняк – «*Оцінка рідкісноземельної рудоносності Яструбецького цирконієвого рудопрояву за первинними флюїдними включеннями в кристалах циркону (Український щит)*» (Г. Кульчицька, В. Бельський), А. Гречановський – «*Модель аморфізації структури циркону по даним комп'ютерного моделювання*» (О. Брик, О. Гречановська), І. Кицмур – «*Експериментальне моделювання впливу процесів взаємодії розсолів з осадовими товщами на геохімічні умови зони техногенезу калійних родовищ Передкарпаття*» (В. Дяків), В. Дяків – «*Чинники техногенної активізації карсту калійних родовищ Передкарпаття*», Н. Коновал – «*Антипертитовий плагіоклаз із гранітів кіровоградського комплексу*», Д. Возняк – «*Природа флюїдних включень незвичного наповнення в кристалі топазу з камерних пегматитів Волині*».

Вечірнє засідання, присвячене 180-річчю заснування кафедри мінералогії і геогнозії у Київському університеті, розпочав В. Павлишин з доповіддю «*Як і чому виникла перша в Україні кафедра мінералогії*». Також виступили: О. Митрохин – «*Хімізм породоутворювальних мінералів як індикаторна ознака для геологічного розчленування й кореляції інтрузивно-магматичних утворень Українського щита*» (Т. Митрохина, Є. Вишневська, О. Кірієнко), В. Синицин – «*Хімічний склад амфіболітів і піроксенів як індикатор умов утворення лужних натрієвих метасоматитів Українського щита*», О. Андреев – «*Теригенні акцесорні мінерали осадових утворень як індикатори петротипу та віку кристалічних порід – джерел уламкового матеріалу (досвід застосування рентгенофлуоресцентного аналізу)*» (С. Савенок, О. Андреев, О. Хлонь, О. Бункевич, К. Бухарева, О. Ільєнко, Т. Яновець), А. Омельченко – «*Піроксени як індикаторні мінерали сублужних базитових дайок східної частини Волинського мегаблока Українського щита*» (О. Митрохин), О. Павлова – «*Геохімічна характеристика біотиту із гранітоїдів Волинського мегаблока Українського щита*» (Г. Павлов, Н. Юрченко).

Анонсовано було й численні стендові доповіді, серед них працівників ІТГК НАН України, таких як І. Бучинська, О. Вовк, Г. Гавришків, Ю. Гаєвська, А. Галамай, С. Гринів, Г. Занкович, І. Зінчук, М. Зубик, О. Кохан, Л. Кошіль, З. Матвіїшин, П. Мороз, І. Наумко, Н. Нестерович, І. Попп, В. Ревер, Б. Сахно, Д. Сидор, О. Ступка, Л. Телєпко, Я. Яремчук.

Зусиллями Організаційного комітету та колективу кафедри мінералогії ЛНУ ім. Івана Франка видано збірник матеріалів Восьмих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка за редакцією О. Матковського обсягом 192 с. (78 статей).

Обговорення актуальних проблем мінералогічної науки (В. Павлишин та І. Наумко (зліва направо))

У загальній дискусії взяли участь Г. Кульчицька, І. Наумко, Д. Возняк, Г. Лівенцева, М. Ковальчук, В. Павлишин, В. Матковський, М. Павлунь, які висловили подяку Оргкомітетові за високий рівень проведення читань, наголошували на потребі подальшого проведення таких зібрань, активізації підготовки наукової зміни у галузі мінералогії і залучення молоді до участі в читаннях, розширенні досліджень мінеральної та органічної речовини з застосуванням сучасної і новітньої апаратури не лише на макро- і мікро-, але й нанорівнях.

На товариській зустрічі в теплій та невимушеній атмосфері учасники ділилися спогадами про Євгена Костянтиновича Лазаренка – Людину, Особистість, Педагога, Ученого. Її апофеозом стала улюблена Лазаренківська пісня на слова Олександра Олеся «Сміються, плачуть солов'ї...» у виконанні Юрія Галабурди.

14 вересня було здійснено екскурсію на геологічні об'єкти Закарпаття для ознайомлення з проявами неогенового вулканізму в регіоні, яку вміло й натхненно провів Леонід Скакун, завідувач кафедри мінералогії ЛНУ ім. Івана Франка. Першим об'єктом була каменоломня на околиці села Сільце, де штучно відслонений лавовий потік, однак лише у верхній частині, складеній переважно андезито-базальтами, що перекривають туфи. Інформативнішою в геологічному плані виявилася каменоломня на околиці села Підгірне, оскільки в ній розкрито весь розріз лавового потоку як за вертикаллю, так і за латераллю. Важливим практичним значенням є розробка матеріалу лавового виливу на щєбін та облицювальну плитку.

Екскурсії сприяла тепла Закарпатська осінь і тепло зустрічей науковців-мінералогів різних посад, різних поколінь, різних регіонів нашої Великої Держави – Єдиної Країни!

У підсумку учасники подали свої бачення можливої тематичної спрямованості наступних наукових читань і зійшлися на думці про їхнє можливе проведення 2016 р. на базі геолого-географічного факультету Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова.

Отже, до зустрічі в Одесі!

*Доктор геологічних наук Ігор Наумко
Кандидат геологічних наук Ігор Зінчук
Аспірант Микола Зубик*